

**PERSONALITĂȚI ALE MARIII UNIRI:
AVOCATUL IOAN OLTEAN DIN LUDUȘ (1875-1949)**

RĂZVAN MIHAI NEAGU
Colegiul Tehnic Turda

Personalities of the Great Union: Lawyer Ioan Oltean from Luduș (1875-1949)
ABSTRACT

One of the representative personalities of the Romanian national movement in Transylvania was the lawyer Ioan Oltean. His professional activity is related to Turda County and the small town of Luduș. He distinguished himself as a professional, philanthropist, tireless national fighter, politician and cultural animator. Faithful to the Greek Catholic Church, but with an ecumenical spirit, Ioan Oltean remains in history as one of the remarkable personalities of Transylvania at the beginning of the 20th century, who contributed to the achievement of the Great Union. In the interwar period, the lawyer Ioan Oltean contributed to the creation of the Turda Bar Association. He was also the president of the Turda County Council and a county councilor.

Cuvinte-cheie: Transilvania, avocat, mișcare națională, Marea Unire, Turda
Keywords: Transylvania, lawyer, national movement, Great Union, Turda

Preliminarii. Activitatea politico-națională în perioada antebelică. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, istoria românilor din Transilvania a fost marcată profund de intensificarea procesului formării unei elite intelectuale, care va juca un rol determinant în mișcarea națională și va fi vârful de lance al realizării Marii Uniri. Universitățile din Ungaria, dar nu numai, au fost frecventate de românii transilvăneni, care s-au format ca profesioniști ai domeniului pe care l-au studiat. Dintre aceștia, avocații și juriștii ocupă un loc fruntaș. Practic, marea majoritate a oamenilor politici români din Transilvania acelei perioade au studiat dreptul și științele juridice, amintind aici nume precum: Dr. Ioan Rațiu, Iuliu Maniu, Gheorghe Pop de Băsești. Formarea elitei românești nu s-a limitat la un anumit spațiu sau zonă, ci a cuprins întreaga Transilvanie, atât mediul urban, cât și cel rural.

Unul dintre reprezentanții de marcă a profesiei de avocat din Transilvania secolelor al XIX-lea și al XX-lea a fost Ioan Oltean (1875-1949). În cadrul acestui material vom încerca să creionăm un portret intelectual, politic, social, economic și cultural al acestei importante personalități, mai puțin cunoscute în istoriografie.

Ioan Oltean s-a născut la 19 ianuarie 1875 în localitatea Pata (azi sat în com. Apahida, jud. Cluj) și provenea dintr-o familie preoțească de confesiune greco-catolică, tatăl său fiind Gabriel Oltean, parohul satului respectiv. Tânărul

Ioan Oltean s-a format din punct de vedere intelectual în ambianța școlară românească a Blajului. El și-a finalizat studiile medii la Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj în anul 1894, fiind coleg de clasă cu viitoare mari personalități precum profesorul Alexandru Ciura și episcopul-martir de Oradea, Valeriu Traian Frențiu¹. Ulterior, cel mai probabil influențat de tatăl său, Ioan Oltean a studiat teologia la Seminarul Arhidiecezan blăjean între 1894-1898². Cu toate acestea, el nu a ales cariera clericală, ci s-a îndreptat spre domeniul juridic. Astfel, între 1898-1901, Ioan Oltean a studiat dreptul la Facultatea de Drept și Științe Politice din cadrul Universității din Cluj³. Nu s-a oprit cu studiile la nivelul de licență, ci a continuat, pregătindu-se la școala doctorală de la universitatea clujeană, astfel că la 26 iunie 1906 devine doctor în științe juridice⁴. Cu trei zile înaintea acestui moment (23 iunie 1906), Ioan Oltean a promovat examenul de cenzură la Tabla Regească (Curtea de Apel) din Târgu-Mureș, care i-a permis să practice avocatura⁵.

Tânărul avocat s-a stabilit definitiv la Luduș, un mic oraș așezat pe râul Mureș, atunci parte componentă a comitatului Turda-Arieș, fiind primul avocat român din această localitate⁶. S-a integrat perfect în cadrul comunității locale, dar și din împrejurimi, devenind în scurt timp vocea românilor din acest mic centru urban și desfășurând o bogată și fructuoasă activitate națională. Până la Marea Unire, Ioan Oltean a activat în sistemul judiciar maghiar și a fost membru al Camerei Avocațiale nr. 12 Cluj (Baroul de avocați), care cuprindea districtele judiciare aparținătoare de tribunalele Cluj, Dej, Turda și Alba Iulia⁷. După propria mărturie, Ioan Oltean s-a înscris în cadrul forului amintit la 1 iulie 1906⁸. Avocatul Ioan Oltean a fost un autentic luptător național pentru drepturile românilor din Transilvania, iar această atitudine nu s-a limitat la simple declarații de intenție, ci a demonstrat-o cu fapte. El a fost membru al Partidului Național Român, unde a desfășurat o bogată activitate.

La scurt timp de când s-a stabilit definitiv la Luduș, în 14 aprilie 1907 a avut loc în micul oraș de pe Mureș o adunare populară a românilor din cercurile electorale Luduș, Turda și Vințul de Sus (azi Unirea, în jud. Alba) cu participarea elitei politice și intelectuale, care a fost organizată, printre alții, și de către Ioan Oltean. La aceasta a luat parte conducerea centrală a Partidului Național Român, în frunte cu Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Ștefan Cicio-Pop și

¹ Brânzeu 1898, p. 133.

² Sigmirean 2007, p. 206, nr. 1350.

³ *A Kolozsvári* 1899, p. 101; Sigmirean, 2000, p. 465, nr. 2819.

⁴ Sigmirean 2000, p. 465, nr. 2819.

⁵ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 131, 14/27 iunie 1906, p. 2; *Unirea*, Blaj, nr. 28, 7 iulie 1906, p. 219.

⁶ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248.

⁷ *Hof-und Staats-Handbuch* 1907, p. 971.

⁸ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248.

alții, tema principală fiind legislația școlară a contelui Apponyi Albert, care afecta școlile românești din Transilvania⁹.

O altă adunare națională semnificativă a avut loc la Luduș în 15 octombrie 1911, avocatul Ioan Oltean numărându-se din nou printre organizatori¹⁰. În cadrul acesteia, el a fost propus de către marele proprietar funciar, Emil Cormoș Alexandrescu, să facă parte dintr-o comisie constatatoare, care avea ca sarcină să-i invite la cuvânt pe distinșii oaspeți¹¹. Au participat cei amintiți mai sus, alături de Alexandru Vaida Voevod, Teodor Mihali, Vasile Lucaciu, Vasile Goldiș etc. Subiectele dezbătute au fost: situația politică, reforma electorală (acordarea votului universal), proiectele militare.

În anul 1912, comunitatea greco-catolică din Transilvania a fost grav afectată de decizia papei Pius al X-lea de a crea o episcopie unită maghiară la Hajdúdorogh. Acest fapt a dus la desprinderea din Arhiepiscopia de Alba Iulia și Făgăraș a 35 de parohii¹². Credincioșii greco-catolici români au protestat contra deciziei papale și au organizat în 29 mai 1912 la Alba Iulia o adunare, care i-a avut printre convocatori și pe avocatul ludușean, Ioan Oltean¹³. Activitatea sa a intrat în vizorul autorităților maghiare, iar împreună cu preotul greco-catolic Octavian Popa din Săcalul de Câmpie, a fost pus sub urmărire de Procuratura din Turda, fiind acuzat de agitație în urma unui denunț făcut de doi jandarmi, care au considerat că în cadrul unei adunări culturale ținută la Șăulia de Mureș în cadrele ASTRA, cei doi au instigat populația împotriva autorităților (1913). Ambii au fost achitați¹⁴.

Ioan Oltean și implicarea sa socială, culturală și filantropică. Fără a greși se poate afirma că avocatul Ioan Oltean a fost una dintre personalitățile cele mai reprezentative ale comunității românești din comitatul Turda-Arieș de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Această afirmație este susținută de puternica sa implicare la nivel social, cultural și filantropic. Din acest ultim punct de vedere, el a sprijinit cu diverse sume de bani biserica și școala românească din Câmpia Transilvaniei. A fost o prezență constantă la evenimentele mondene organizate de comunitatea românească, acestea având și un substrat caritativ, de a colecta bani pentru diverse cauze. Astfel, Ioan Oltean a participat la petrecerea organizată de tinerimea română din Bogata de Mureș, la 6 august 1905, donând o coroană pentru Fondul școlii greco-catolice

⁹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 66, 23 martie/5 aprilie 1907, p. 2; Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248.

¹⁰ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 202, 16/29 septembrie 1911, p. 1.

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 219, 6/19 octombrie 1911, p. 2.

¹² Cârja 2012, p. 99.

¹³ *Unirea*, Blaj, nr. 48, 8 aprilie 1912, p. 1; Negriță, Spălățelu 1988, p. 195.

¹⁴ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 277, 19 decembrie 1913, p. 3.

din localitate¹⁵. În orașelul unde s-a stabilit și a profesat, distinsul avocat a luat parte în 12 august 1906 la o petrecere de vară în cadrul căreia a donat suma de șase coroane pentru școala confesională greco-catolică de acolo¹⁶.

La 8 ianuarie 1907, energicul avocat a participat la Valea Largă (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi în jud. Mureș), la o *producțiune teatrală împreună cu dans*, organizată de tinerimea română locală, în cadrul căreia s-a jucat piesa *Cinel-Cinel* de Vasile Alecsandri și a donat patru coroane pentru ridicarea unei școli confesionale greco-catolice¹⁷. În același an, la 21 iulie, Ioan Oltean a luat parte la petrecerea de vară a tinerimii din Ocna Mureș (azi oraș în jud. Alba), context în care a donat în scopuri caritabile suma de patru coroane¹⁸.

La 6 mai 1908, Ioan Oltean a participat la o petrecere organizată în Săulia de Câmpie (comitatul Turda-Arieș, azi jud. Mureș), donând patru coroane la un fond destinat ajutorării elevilor săraci¹⁹.

Avocatul din Luduș a desfășurat o activitate socială extinsă la nivelul a trei comitate (Turda-Arieș, Mureș-Turda și Alba de Jos), fiind o personalitate cunoscută și respectată la nivelul Transilvaniei. Ca o consecință a acestui fapt, el a fost invitat în diverse locuri, la diverse evenimente. Astfel, la 10 august 1908, a participat la o petrecere de vară în orașul Reghin, donând cu această ocazie patru coroane²⁰.

Ioan Oltean nu și-a uitat locurile natale și a răspuns apelului lansat de parohul local de la Pata, Mihail Hodârneau, contribuind cu generoasa sumă de 100 de coroane la edificarea bisericii greco-catolice din Pata (1911)²¹.

Un eveniment bisericesc foarte important pentru românii din Luduș s-a consumat la 29 iunie 1911, când a avut loc sfințirea bisericii greco-catolice, ctitoria protopopului Nicolae Solomon, oficiată de mitropolitul de Blaj, Victor Mihaly de Așfa împreună cu prepozitul capitular Ioan Micu Moldovan, canonicul Izidor Marcu și alții, la eveniment participând elita românească a comitatului Turda-Arieș, reprezentată de avocatul Ioan Oltean, latifundiarul Emil Cormoș Alexandrescu, protopopul ortodox al Turzii Iovian Mureșan, parohul greco-catolic de Turda Veche Nicolae Portos Rațiu, avocații turdeni George Pătăceanu, Iuliu și George Popescu. Alături de latifundiarul Emil Cormoș Alexandrescu, avocatul Oltean a fost cel care i-a așteptat în gara din Războieni pe înalții

¹⁵ *Unirea*, Blaj, nr. 35, 2 septembrie 1905, p. 297.

¹⁶ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 192, 31 august/13 septembrie 1906, p. 2; *Unirea*, Blaj, nr. 40, 29 septembrie 1906, p. 315.

¹⁷ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 6, 10/23 ianuarie 1907, p. 3.

¹⁸ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 172, 3/16 august 1907, p. 6.

¹⁹ *Unirea*, Blaj, nr. 20, 23 mai 1908, p. 177.

²⁰ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov nr. 195, 5/18 septembrie 1908, p. 5.

²¹ *Unirea*, Blaj, nr. 22, 1 aprilie 1911, p. 205.

oaspeți²². La scurt timp de la eveniment, în aceeași vară, a participat la o petrecere organizată în Luduș, la care au mai luat parte printre alții, protopopul Nicolae Solomon, Emil Cormoș Alexandrescu, avocatul George Pătăceanu din Turda. Cu această ocazie, Oltean a donat zece coroane pentru Fondul școlii confesionale greco-catolice din Luduș²³.

Distinsul avocat a avut o relație specială cu Biserica Greco-Catolică, al cărui credincios fidel a fost. La nivelul tractului protopresbiterial de Luduș, el a avut calitatea de membru mirean al Senatului școlastic protopopesesc, care îi este atestată de Șematismul din anul 1911²⁴.

Ioan Oltean a fost un autentic spirit ecumenic, el fiind prezent și la evenimentele comunității ortodoxe. La 11 august 1912, a participat la sfințirea bisericii ortodoxe din Miheșul de Câmpie (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi în jud. Mureș) oficiată de Eusebiu Roșca, mandatarul mitropolitului de la Sibiu, Ioan Mețianu, în prezența unei numeroase asistențe în cadrul căreia s-au remarcat protopopul Turzii, Iovian Mureșan și avocatul Valer Moldovan²⁵.

Preocupările avocatului Ioan Oltean au vizat și o mai bună coeziune a românilor din comitatul Turda-Arieș. Precizăm că în această unitate administrativ-teritorială, cele mai mai concentrări ale populației românești erau în zona de câmpie și în zona Munților Apuseni. Astfel, la inițiativa latifundiarului Emil Cormoș Alexandrescu și cu participarea avocatului ludușean, între 14-18 august 1912, a avut loc o excursie a românilor din zona de câmpie a comitatului Turda-Arieș la confrății lor din Munții Apuseni. S-a mers cu trenul „Mocănița” pe linia Turda-Abrud și s-au vizitat localitățile Câmpeni, Abrud, Buciumani, și casa lui Avram Iancu. La Câmpeni, excursioniștii au fost primiți și cazați de avocatul Zosim Chirtop (cel care avea să devină în 1918, primul prefect român al județului Turda-Arieș), iar la Abrud de către avocatul Laurențiu Pop. La casa lui Avram Iancu a fost oficiată o scurtă slujbă de pomenire de către preotul Nicolae Portos Rațiu, parohul greco-catolic de Turda Veche. La Câmpeni s-au vizitat mormintele tribunilor Andreica și Corcheș, precum și biserica greco-catolică recent renovată și pictată de profesorul Flaviu Domșa din Blaj. Alături de Emil Cormoș Alexandrescu, printre participanți s-au numărat avocații Valer Moldovan și George Pătăceanu²⁶. Rolul acestei excursii a fost strângerea legăturilor dintre românii din zona de câmpie a comitatului Turda-Arieș și cei din zona montană.

În 30 martie 1913, Ioan Oltean a participat la pensionarea protopopului gr-

²² *Românul*, Arad, nr. 149, 9/22 iulie 1911, p. 2-4; *Unirea*, Blaj, nr. 60, 18 iulie 1911, p. 531-532; Neagu 2019, p. 102.

²³ *Românul*, Arad, nr. 165, 27 iulie/9 august 1912, p. 9.

²⁴ *Șematism* 1911, p. 139.

²⁵ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 171, 3/16 august 1912, p. 2.

²⁶ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 175, 10/23 august 1912, p. 2.

catolic de Luduș, Nicolae Solomon, împreună cu elita românească a comitatului Turda-Arieș și nu numai, dintre cei prezenți îi amintim pe avocații Mihai Moldovan (din Luduș), Valer Moldovan, George Popescu, George Pătăceanu, Augustin Rațiu (toți din Turda), Gavril Tripon (din Bistrița) și protopopul ortodox al Turzii, Iovian Mureșan²⁷.

La 11 ianuarie 1914, Ioan Oltean asistă la ceremonia de instalare a noului protopop greco-catolic de Luduș, Enea Pop Bota, iar la masa care a urmat celebrărilor liturgice de la Hotelul „Todoran”, a vorbit în numele ludușenilor rugându-l pe noul protopresbiter: *să fie treaz și pururea neobosit [...] fiind totdeauna în armonie cu toți*²⁸. În cuvântarea sa, avocatul a mai spus că îl cunoaște pe noul protopop de o lungă vreme și că este sigur că așteptările sale în legătură cu el nu vor fi înșelate²⁹. Tot în legătură cu acest eveniment, Ioan Oltean a fost cel care s-a ocupat de masa tinerilor teologi din Blaj, care au venit să concerteze la Luduș³⁰.

Din punct de vedere cultural, Ioan Oltean a fost membru al asociațiunii *ASTRA*, cea mai importantă și activă societate culturală românească din Transilvania, adevărată academie națională, care grupa mai ales elita intelectuală din interiorul Carpaților. El a activat în cadrul Despărțământului Luduș, fondat în 1891 de către preotul greco-catolic Vasile Suciu din Căpușul de Câmpie (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi sat în com. Iclânzul, în jud. Mureș). Ioan Oltean s-a înscris în acest despărțământ la scurt timp de la stabilirea la Luduș³¹. O perioadă a fost secretarul despărțământului respectiv. Avocatul era conștient de faptul că misiunea culturală trebuia făcută atât la orașe, cât și în mediul rural. El a sprijinit acest ideal și a contribuit la înfăptuirea lui, prin prezența sa la diverse prelegeri populare, organizate în cadrele *ASTRA*. Cu ocazia adunării Despărțământului Luduș din 12 septembrie 1909, a ținut o conferință intitulată *Despre testament*³². La 25 mai 1913, Ioan Oltean a luat parte în localitatea Hădăreni (azi sat în com. Chețani, jud. Mureș), la o acțiune culturală, alături de preotul greco-catolic Ioan Boieriu din Lechința de Mureș (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi parte componentă a orașului Iernut, jud. Mureș), avocatul Iuliu Caliani și învățătorul Vasile Morariu, ambii din Luduș, fiind de față și parohul greco-catolic local, Octavian German³³.

Activitatea financiar-bancară. Precum ceilalți membri ai elitei intelec-

²⁷ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 66, 22 martie/4 aprilie 1913, p. 2-3.

²⁸ *Unirea*, Blaj, nr. 6, 24 ianuarie 1914, p. 3

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Analele Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român*, Sibiu, nr. III, iulie-septembrie 1907, p. 91.

³² *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, nr. 192, 5/18 septembrie 1909, p. 3.

³³ *Unirea*, Blaj, nr. 59, 14 iunie 1913, p. 4.

tuale a Transilvaniei, și avocatul Ioan Oltean a avut o bogată activitate financiar-bancară, numele său fiind asociat cu instituții de credit românești din Cluj, Luduș, Turda și Ocna Mureș. Prima bancă cu care a colaborat a fost renumita „Economul” din Cluj. La 10 iulie 1906, direcțiunea acestei bănci ia decizia de a crea filiala Luduș, Ioan Oltean fiind desemnat contabil-controlor și jurisconsult, el angajându-se să pună la dispoziție și locația necesară³⁴. Ziarul *Unirea* din Blaj, nr. 44 din 27 octombrie 1906, își anunța cititorii că sucursala s-a deschis la 15 octombrie 1906, iar la conducerea ei a fost numit Ioan Oltean, alături de Dănilă Muntean (proprietar și notar în pensie) și Vasile Morariu (învățător)³⁵. A rămas un apropiat al acestei instituții financiare, fapt care este atestat și de presa vremii. Astfel, la 11 martie 1911, Ioan Oltean a participat la adunarea generală a Băncii „Economul” desfășurată la Cluj, alături de o serie de personalități dintre care îi amintim pe: avocații clujeni Amos Frâncu și Valentin Poruțiu, canonicii de la Blaj Alexandru Uilăcan și Izidor Marcu, Aurel C. Domșa, contabilul administrației bisericești centrale de la Blaj, protopopii Elie Dăianu de Cluj, Nicolae Solomon de Luduș, Ariton Popa de Reghin și Ioan Hațieganu de Cojocna³⁶. Edițiile succesive din perioada antebelică ale *Anuarului Băncilor Române* îi atestă lui Ioan Oltean calitatea de diriginte al filialei Luduș a Băncii „Economul” din Cluj³⁷. Din anul 1912, Ioan Oltean a făcut parte din Comitetul de supraveghere a Băncii „Arieșana” din Turda³⁸, iar din anul următor din Comitetul de supraveghere a Băncii „Șoimul” din Ocna Mureș³⁹.

La 10 mai 1918, s-a creat Banca „Aquila” din Cluj, care își propunea să acorde credite ieftine pentru țărani, iar printre fondatorii acesteia s-a numărat și avocatul Ioan Oltean din Luduș, alături de canonicul de la Oradea, Iacob Radu, avocații Amos Frâncu și Valentin Poruțiu⁴⁰.

Contribuția și participarea la Marea Unire. Conform propriilor mărturii, în perioada Primului Război Mondial Ioan Oltean a fost arestat de către autoritățile maghiare pentru activitatea sa națională, imediat după intrarea României (1916). Nu a fost încarcerat decât un scurt timp, iar apoi trimis pe front în cadrul Regimentului de Honvezi nr. 22, ajungând până la gradul de stegar⁴¹.

Revenit acasă la Luduș, avocatul Ioan Oltean a fost una dintre cele mai importante personalități ale comunității românești din zona de câmpie a comitatului Turda-Arieș, care a contribuit semnificativ la organizarea conașionalilor

³⁴ Dronca 1999, p. 76.

³⁵ *Unirea*, Blaj, nr. 44, 27 octombrie 1906, p. 347.

³⁶ *Unirea*, Blaj, nr. 12, 21 martie 1911, p. 162-163.

³⁷ *Anuarul Băncilor Române*, Sibiu, 1907, p. 83; *Anuarul Băncilor Române*, Sibiu, 1918, p. 32.

³⁸ *Anuarul Băncilor Române*, Sibiu, 1913, p. 68.

³⁹ *Anuarul Băncilor Române*, Sibiu, 1914, p. 147.

⁴⁰ Dronca 1999, p. 95.

⁴¹ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248.

în vederea participării la Marea Unire. Din acest punct de vedere, el a colaborat cu Emil Cormoș Alexandrescu, marele proprietar funciar din Grebenișul de Câmpie. Ioan Oltean s-a remarcat prin faptul că la inițiativa sa au fost create, la Luduș, Consiliul Național Român și Garda Națională⁴². El a fost cel care a deținut funcția de președinte al Consiliului Național Român din acest oraș. Într-o relatare despre activitatea sa, din 20 noiembrie 1918, se afirma că: *Cercul electoral al Ludușului e în sarcina președintelui clubului comitatens Emil Cormoș Alexandrescu și dr. Ioan Oltean, avocat în Luduș*⁴³. Cei doi amintiți mai sus au străbătut satele din zona Luduș organizând consilii și gărzi naționale românești⁴⁴.

La 24 noiembrie 1918, a avut loc la Luduș, sub conducerea lui Vasile Suciu, preotul greco-catolic din Căpușul de Câmpie, adunarea electorală a Cercului electoral Luduș din comitatul Turda-Arieș, în cadrul căreia s-au ales cu unanimitate de voturi delegații acestui for pentru Marea Adunare Națională de la 1 decembrie 1918 din Alba Iulia⁴⁵. Ioan Oltean a fost printre aceștia, alături de preotul greco-catolic Vasile Cerghizan din Cocul de Câmpie (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi satul Pădureni din com. Tritenii de Jos, în jud. Cluj), învățătorul Vasile Morar din Luduș, proprietarul Nicolae Vulcu din Iclandul Mare (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi sat în com. Iclănzul, jud. Mureș) și economistul Dumitru Iclănzan din Iclănzul (atunci în comitatul Turda-Arieș, azi în jud. Mureș)⁴⁶.

În marea zi de 1 Decembrie 1918, alături de ceilalți reprezentanți ai românilor din comitatul Turda-Arieș, Ioan Oltean a participat în calitate de delegat ales cu credențional la Marea Adunare de la Alba Iulia și a votat unirea Transilvaniei cu Regatul României⁴⁷, numele său figurând în lista oficială a celor 1228 de delegați aleși⁴⁸. Ca o recunoaștere a meritelor sale pe plan național, Ioan Oltean a fost ales membru al Marelui Sfat Național Român, organism al puterii provizorii din Transilvania, cu rol legislativ⁴⁹.

Activitatea lui Ioan Oltean în sprijinul cauzei românilor din Transilvania era cunoscută și în exteriorul Carpaților. Astfel, numele său apare pe o listă a Armatei Române, întocmită în contextul intrării trupelor române în orașele

⁴² Popa 2019, p. 259.

⁴³ *1918 la români*, vol. VII, 1989, p. 444.

⁴⁴ Gruneanțu, Ionescu 2018, p. 420

⁴⁵ Totu, Olaru 2019, p. 268.

⁴⁶ *1918 la români*, vol. IX, 1989, p. 446; Nistor 1981, p. 129.

⁴⁷ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248; Ursu, Roșu 2019, p. 430.

⁴⁸ *Gazeta Oficială*, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și părților românești din Ungaria, Sibiu, nr. 6, 14/27 ianuarie 1919, p. 32.

⁴⁹ *Gazeta Oficială*, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și părților românești din Ungaria, Sibiu, nr. 13, 15/28 februarie 1919, p. 65; Galea 1996, p. 439; Sigmirean 2016, p. 203.

transilvane, elaborată de colonelul Grigore Popescu, șeful Serviciului Central al Corpului Voluntarilor Români. Olteanu și ceilalți fruntași transilvăneni erau amintiți ca persoane demne de toată încrederea, cu care ofițerii români puteau colabora, în contextul intrării unităților românești în Transilvania⁵⁰. În legătură cu acest aspect, amintim că primele trupe ale Armatei Române au intrat în Luduș la 2 decembrie 1918, fiind vorba de Regimentul Nr. 7 Infanterie „Prahova”, care ulterior, la 29 decembrie 1918, a fost înlocuit cu două companii care făceau parte din Batalionul nr. 3 al Regimentului Nr. 12 Infanterie „Cantemir” din Bârlad⁵¹. Ioan Oltean a fost cel care i-a primit pe soldații români și a ținut un discurs cu această ocazie⁵².

Ioan Oltean a fost un om al păcii și al înțelegerii dintre români și maghiari, atitudine pe care a manifestat-o și după Marea Unire, când s-a străduit să împiedice violențele și răzbunările interetnice. Astfel, la 4 decembrie 1918, el s-a adresat printr-o scrisoare preotului greco-catolic Ioan Modrigan din Gheja (azi parte componentă a orașului Luduș, județul Mureș, atunci sat în județul Alba de Jos) cerându-i să le comunice sătenilor să se abțină de la jafuri și furturi de pe moșia baronului Bánffy: *Vă rog a le comunica oamenilor [...] să se abțină de la orice jaf, pentru că aspru vor fi pedepsiți cei vinovați din partea trupelor române, că nimic nu poate suferi ca să păteze cinstea neamului român cu jefuitorii și fără de legi*⁵³. Totodată în scrisoarea amintită, avocatul îl anunța pe preotul local că în curând va veni acolo Armata Regală Română, care trebuie primită cu cel mai mare fast și dragoste, iar groful Bánffy îi va găzdui pe soldații și ofițerii români la moșia sa⁵⁴.

În cadrele României Mari. În perioada interbelică, avocatul Ioan Oltean și-a continuat cu aceeași vigoare proiectele anterioare, începând și altele noi. El și-a adus partea sa de contribuție la organizarea vieții publice conform dispozițiilor Consiliului Dirigent. Distinsul avocat a fost primul pretor român al plasei Luduș din județul Turda-Arieș, fiind parte a primei echipe administrative românești din acea zonă, condusă de prefectul Zosim Chirtop. Una dintre preocupările sale a fost reorganizarea justiției la Luduș. Astfel, dintr-un proces-verbal datat 27 martie 1919, aflăm că în calitate de pretor, Ioan Oltean a mers la Judecătoria de ocol Luduș, împreună cu cel numit de Consiliul Dirigent la conducerea acestei instituții, Marinovics Mihály. Cu toate acestea, conducătorul Judecătoriei aflat atunci în funcție, Hampel Endre, alături de judecătorii Havas Sándor și Albert Andor au refuzat categoric să predea instituția autorităților române locale, reprezentate de pretorul Ioan Oltean. Decizia care s-a luat pe

⁵⁰ Grad 2010, p. 57.

⁵¹ Russu 2015, p. 155; Totu, Olaru 2019, p. 266-269.

⁵² Bosoancă 2000, p. 159.

⁵³ Comșa 1982, p. 506-507.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 507.

moment a fost sesizarea Jandarmeriei locale, iar la fața locului s-a prezentat comandantul Neculai Novac, care a adus în discuție posibilitatea ca cei trei judecători să fie arestați. În fața presiunii autorităților române, oficialii maghiari au cedat, însă, alături de ceilalți funcționari, au refuzat să depună jurământul de credință față de autoritățile românești. Un singur funcționar de la Judecătoria de ocol din Luduș a acceptat să jure credință României, cancelistul Baritz János (Ioan Barițiu?)⁵⁵.

Pe plan profesional, Ioan Oltean a rămas fidel profesiei de avocat. În anul 1923, el a contribuit la crearea Baroului Turda, fiind cooptat în primul comitet de conducere al acestuia, alături de avocații turdeni, Augustin Rațiu, Iuliu Popescu, Csutak Koloman și Iosif Reich, care îl secondau pe decanul Valer Moldovan⁵⁶.

Ioan Oltean s-a implicat în viața politică pe plan local, deținând posturi cheie, așa cum vom arăta în continuare. Inițial, el a fost membru al Partidului Național Român, însă ulterior și-a schimbat opțiunile politice trecând la Partidul Poporului condus de eroul din Primul Război Mondial, generalul Alexandru Averescu. Cea mai importantă funcție pe care a deținut-o Ioan Oltean a fost cea de președinte al Consiliului Județean Turda (1926-1929), fiind ales în cadrul ședinței de constituire din 5 august 1926, cu 31 de voturi, învingându-și contracandidatul, magistratul turdean Alexandru Fărcășan, care a obținut doar un vot⁵⁷. În anii 1930 a revenit în cadrul Partidului Național Țărănesc.

Distinsul avocat și-a continuat operele de binefacere și în perioada interbelică, reconfirmându-și statutul de filantrop. Cu ocazia unui bal caritabil organizat în 12 februarie 1924 la Blaj, el a donat 100 de lei la Fondul pentru ajutoarea elevilor săraci în caz de boală⁵⁸, iar la un eveniment similar, care a avut loc în 30 ianuarie 1925 a făcut o donație identică pentru aceeași cauză nobilă⁵⁹.

În anul 1929, la Blaj s-a constituit Asociația Generală a Românilor Uniți (AGRU), organizație a laicatulului greco-catolic din care a făcut parte și avocatul din Luduș⁶⁰.

Ioan Oltean a rămas un membru marcant al Consiliului Județean Turda, iar între anii 1930-1938 a fost consilier județean, aducându-și contribuția la dezvoltarea și modernizarea acestei zone⁶¹. Deși ocupa o funcție cu răspundere la Turda, Ioan Oltean nu s-a îndepărtat de orașul Luduș, fiind prezent la evenimentele importante ale comunității locale. Spiritul ecumenic care îl

⁵⁵ Iancu 2006, p. 202-204.

⁵⁶ *Turda*, Turda, nr. 30, 12 august 1923, p. 4.

⁵⁷ *Arieșul*, Turda, nr. 20, 1 august 1926, p. 3; Bosoancă 2000, p. 159-160.

⁵⁸ *Unirea*, Blaj, nr. 11, 15 martie 1924, p. 4.

⁵⁹ *Unirea*, Blaj, nr. 10, 7 martie 1925, p. 4.

⁶⁰ Todea 2013, p. 322.

⁶¹ Bosoancă 2000, p. 160.

caracteriza nu l-a părăsit nici în perioada interbelică. La 23 aprilie 1930 (Sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință) a avut loc sfințirea bisericii ortodoxe din Luduș de către Ioan Stroia, episcopul Armatei, ca mandatar al episcopului Nicolae Ivan al Vadului, Feleacului și Clujului. Biserica este ctitoria protopopului ortodox al Ludușului, Romul Popa, iar la sfințirea acesteia au luat parte o serie de notabilități laice și ecleziastice locale și nu numai, dintre care îi amintim pe: protopopii ortodocși Iovian Mureșan al Turzii și Alexandru Baba al Alba Iuliei, rectorul Academiei Teologice din Cluj Ioan Vască, subsecretarul de stat Valer Moldovan și alții. Comunitatea greco-catolică din Luduș a fost reprezentată la eveniment, printre alții, de către protopopul Enea Pop Bota și avocatul Ioan Oltean⁶².

Din păcate, în stadiul actual al cercetărilor nu cunoaștem ce a făcut distinsul avocat în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial.

Ioan Oltean a rămas activ până la sfârșitul vieții. Această aserțiune este probată de informații culese din Fondul Baroul de Avocați Turda, aflat la Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale.

La începutul anului 1948, regimul comunist, instalat definitiv la putere, a desființat barourile de avocați, care au fost înlocuite cu colegiile de avocați⁶³, această reformă radicală urmărind și epurarea celor care nu susțineau noua orânduire. Nu a scăpat nici Baroul Turda⁶⁴. Dintr-un proces-verbal datat 10 februarie 1948, în care sunt redată numele celor care au adresat cereri de înscriere în Colegiul de avocați din județul Turda, aflăm că și Ioan Oltean, alături de alții, a depus un astfel de document de înscriere în noua instituție⁶⁵. Cu toate acestea, numele său nu a figurat în Tabloul avocaților definitivi pentru care Comisia interimară a Colegiului de avocați Turda a dat avizul favorabil pentru înscriere, documentul respectiv fiind elaborat în 12 februarie 1948⁶⁶. În ciuda acestei omisiuni, voită sau fortuită, distinsul avocat din Luduș a fost acceptat în Colegiul de avocați din județul Turda, fapt care rezultă din Tabloul avocaților definitivi și stagieri, trimis de conducerea Colegiului de avocați din județul Turda, Ministerului de Justiție în anul 1948⁶⁷.

Pe plan personal, Ioan Oltean a fost căsătorit de două ori. Prima căsătorie a fost cu Otilia Bărbulescu (1879-1923)⁶⁸, fiica preotului greco-catolic Alexandru Bărbulescu (paroh la Băla și Ațintiș), mariaj din care au rezultat trei copii:

⁶² *Renașterea*, Cluj, nr. 18, 4 mai 1930, p. 3-4.

⁶³ Ionescu, Miron 2012, p. 171.

⁶⁴ Neagu 2020, p. 259-268.

⁶⁵ SJCANR, fond *Baroul de Avocați Turda*, Dosar cuprinzând circularele Ministerului de Justiție și ale Uniunii Avocaților din Republica Populară Română și corespondența referitoare la anul 1948, f. 6.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 10.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 38.

⁶⁸ *Unirea*, Blaj, nr. 18, 5 mai 1923, p. 4.

Ionel (director de bancă în Târgu-Mureș), Alexandru (asistent universitar la Facultatea de Drept din Cluj-Sibiu) și Otilia (elevă la Școala de menaj „Filipescu” din București). A doua căsătorie a fost cu Olivia Pușcariu, cu care nu a avut copii⁶⁹.

Ioan Oltean a încetat din viață în 22 martie 1949 la Luduș. Regatul României a știut să răsplătească activitatea neobosită a lui Ioan Oltean pentru cauza națională, iar în anul 1926, Regele Ferdinand I-a decorat cu Ordinul „Coroana României”, în grad de cavaler⁷⁰.

Considerații finale. Avocatul Ioan Oltean a fost o personalitate reprezentativă a avocaturii române din Transilvania la începutul secolului al XX-lea. El a activat pe multiple planuri la nivelul județului Turda și al orașului Luduș. S-a remarcat ca profesionist al meseriei, filantrop, luptător național neobosit, om politic și animator cultural. Credincios fidel Bisericii Greco-Catolice, dar spirit ecumenic, Ioan Oltean rămâne în istorie ca una dintre personalitățile remarcabile ale Transilvaniei începutului de secol XX, care a contribuit la realizarea Marii Uniri.

Abrevieri bibliografice:

- 1918 la români, vol. VII, 1989 - *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, vol. VII, București, 1989
- 1918 la români, vol. IX, 1989 - *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, vol. IX, București, 1989
- A *Kolozsvári* 1899 - A *Kolozsvári „Ferencz-József” Magyar Királyi Tudomány-Egyetem Almanachja és tanrendje az MDCCCXCIX-MDCCCC-ik tanév, I felére*, Kolozsvárt, 1899
- Bosoancă 2000 - Traian Bosoancă, *Mureșenii și Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2000
- Brânzeu 1898 - Nicolae Brânzeu, *Școalele din Blaj. Studiu istoric*, 1898
- Cârja 2012 - Cecilia Cârja, *Biserică și politică. Înființarea episcopiei de Hajdúdorogh (1912)*, Cluj-Napoca, 2012
- Comșa 1982 - Daniela Comșa, „Consiliul Național Român din comuna Gheja, județul Mureș”, în *Acta Musei Napocensis*, XIX, 1982, p. 501-507
- Dronca 1999 - Lucian Dronca, *Din politica financiară a românilor ardeleni. Banca Economul din Cluj (1886-1918)*, Cluj-Napoca, 1999
- Galea 1996 - Aurel Galea, *Formarea și activitatea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria (2 decembrie 1918-10 aprilie 1920)*, Târgu-Mureș, 1996
- Grad 2010 - Cornel Grad, „Contribuția armatei române la preluarea puterii politico-administrative în Transilvania. Primele măsuri (noiembrie 1918-aprilie 1919)”, în *Revista de Administrație Publică și Politici Sociale*, anul II, nr. 4(5), decembrie 2010, p. 51-79
- Gruneanțu, Ionescu 2018 - Lazăr Gruneanțu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018

⁶⁹ Neamțu, Vaida-Voevod 2005, p. 248-249.

⁷⁰ *Monitorul Oficial*, București, nr. 81, 11 aprilie 1926, p. 5253.

- Hof-und Staats-Handbuch*, 1907 - *Hof-und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen Monarchie für das Jahr 1907*, XXXIII Jahrgang, nach amtlichen Quellen zusammengestellt, Wien, 1907
- Iancu 2006 - Gheorghe Iancu, *Justiție românească în Transilvania (1919)*, Cluj-Napoca, 2006
- Ionescu, Miron 2012 - Mirela Ionescu, Greta-Monica Miron, *Istoria Baroului Cluj*, Cluj-Napoca, 2012
- Neagu 2019 - Răzvan Mihai Neagu, „Canonicul și profesorul Izidor Marcu (1858-1924), o personalitate importantă a Bisericii Greco-Catolice”, în *Acta Musei Varadiensis*, II, 2019, p. 99-109
- Neagu 2020 - Răzvan Mihai Neagu, „Desființarea Baroului de Avocați Turda (1947-1950)”, în *Crisia*, L, 2020, p. 259-268
- Neamțu, Vaida-Voevod 2005 - Gelu Neamțu, Mircea Vaida-Voevod, *1 decembrie 1918. Mărturiile ale participanților*, vol. I, București, 2005
- Negrilă, Spălățelu 1988 - *Ziarul Românul și Marea Unire*, volum realizat de profesor Iulian Negrilă, studiu introductiv de profesor doctor Ion Spălățelu, București, 1988
- Nistor 1981 - Ioan Silviu Nistor, *Contribuții mureșene la Marea Unire din 1918*, Cluj-Napoca, 1981
- Sigmirean 2000 - Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000
- Sigmirean 2007 - Cornel Sigmirean, *Intelectualitatea ecleziastică. Preoții Blajului (1806-1948)*, Târgu-Mureș, 2007
- Sigmirean 2016 - Cornel Sigmirean, „Elita românilor din Transilvania la 1918: educație, proiecte și opțiuni politice”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca. Series Historica, Supliment 1*, 2016, *Elites of the modern period in the Romanian historical research (18th century to 1948)*, editors: Iosif Marin Balog, Vlad Popovici, p. 181-205
- SJCANR - Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale ale României, Fond Baroul de Avocați Turda, Dosar cuprinzând circularele Ministerului de Justiție și ale Uniunii Avocaților din Republica Populară Română și corespondența referitoare la anul 1948
- Șematism 1911 - *Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul 1911*, Blaj, Tipografia Seminarului Teologic Greco-Catolic
- Popa 2019 - Ioan Popa (coordonator), *Românii din comitatele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Mureș-Turda, Odorhei, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune și Turda-Arieș în Primul Război Mondial. „Rapoartele Astrei”*, Cluj-Napoca 2019
- Russu 2015 - Sorin Valer Russu, *Unirea de la 1918 reflectată în paginile ziarului „Unirea” de la Blaj*, Cluj-Napoca, 2015
- Todea 2013 - Ana Todea, *Portrete Mureșene. Dicționar Biobibliografic*, Târgu-Mureș, 2013
- Totu, Olaru 2019 - Daniel-Septimiu Totu, Adrian-Mihai Olaru (coordonatori), *Monografia orașului Luduș*, Cluj-Napoca, 2019
- Ursu, Roșu 2019 - Dragoș Ursu, Tudor Roșu (coordonatori), *Dicționarul personalităților Unirii. Delegații Adunării Naționale de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, 2019